

DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.03.061>

Мельничук Г. В.¹

0000-0002-8173-0472

Дронова О. Л.²

0000-0002-1877-9425

¹ Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

² Інститут географії Національної академії наук України, Київ

Інтегрований міський розвиток: організація комунікацій в рамках планувального процесу

УДК 711.4:316.334.5:316.77:342.7:911.3(477)(045)

Публікація є продовженням обґрунтування методики забезпечення планування інтегрованого розвитку українських міст. Метою статті є розгляд питань участі різноманітних акторів і груп в контексті інтегрованого міського планування, уточнення розуміння терміну «стейкхолдери» з точки зору концепції «право на місто», а також розбір конкретних методичних інструментів для виявлення та залучення зацікавлених осіб та груп. Концепт «права на місто» ототожнюється з рухом за права людини в урбанізованому середовищі на рівні технічних і організаційних рішень у процесі планування міського розвитку. Обґрунтовано, що у великих містах України провідним способом для громадян бути почутим і, відповідно, впливати на міські процеси є безпосередня участь у громадських об'єднаннях і активність у планувальній діяльності. Встановлено, що географічні методи досліджень надають можливості для аналізу, систематизації та стратегування питань залучення стейкхолдерів до процесів управління міським розвитком. Алгоритм причинно наслідкових зв'язків формування стійкої і системності взаємодії мешканців з містом розглядається через ефекти присвоєння та залучення до процесу планування, що становить наукову новизну дослідження.

Ключові слова: інтегрований міський розвиток, право на місто, планування, комунікація, стейкхолдери, Україна.

Актуальність теми дослідження

У попередній публікації на тему інтегрованого міського розвитку [1] автори висвітлили методичні основи цього всеохоплюючого міждисциплінарного підходу до розвитку міст і міських систем на засадах взаємодії всіх секторів життєдіяльності людини. Було висвітлено передумови виникнення, значення, сфери застосування, змістовні рівні запровадження інструментів інтегрованого планування і управління розвитком в українських містах з особливою увагою на потребу аналізу міжсекторальних впливів. Зазначено, що найвищою гуманною метою інтегрованого планування є забезпечення збалансованого розвитку та раціонального використання

території і місцевих ресурсів, що відповідає інтересам громади та зумовлює стійкість у майбутньому. Ця стаття є продовженням пошуків оптимальних шляхів щодо планування українських міст на засадах інтегрованого підходу, зосереджуючись на важливості організації планування з максимально широкою участю всіх зацікавлених і залучених осіб до прийняття рішень.

Терміни «залучення громади», «громадська участь», «партисипація» — це визначення одного процесу, без якого неможливо уявити розвиток демократичного суспільства у сучасному світі. Він стосується різних механізмів вираження думки громадськості, що дозволяють громаді

Цитування:

Мельничук Г. В., Дронова О. Л. Інтегрований міський розвиток: організація комунікацій в рамках планувального процесу. *Український географічний журнал*. 2025. № 3 (131). С. 61–74. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.03.061>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025.

Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

чинити вплив на суспільні рішення [2]. В Україні сьогодні відбувається продовження процесу децентралізації, який важко реалізовувати без розуміння механізмів впровадження та інструментів дієвого залучення громадян до прийняття рішень. Окремо варто пригадати пошуки програм відновлення. Для того, щоб процеси запланованих в них змін були справді ефективними, мають враховуватися реальні потреби та інтереси місцевого населення вимушено переміщених осіб та, загалом, всіх залучених сторін.

Загальною метою залучення громадськості у містах є налагодження довірливих відносин між територіальною громадою, представниками бізнесу і органами місцевої влади за залучення відповідних експертів, що сприяє збільшенню взаємної відповідальності та створенню нового досвіду взаємодій [3]. Приклади окремих міст країн ЄС свідчать, що посилення ролі самих громадян щодо задоволення потреб громади та впорядкування середовища проживання є важливим елементом розвитку місцевого самоврядування [4]. Активність громади є одним із ключових інструментів протидії непрозору прийняттю рішень у процесі неоліберального містобудування, коли міський простір віддається на відкуп забудовникам.

Стан вивчення питання, основні праці

Підходи інтегрованого планування засновані на переосмисленні раціонального планування середини ХХ ст. століття [5–6] і є результатом складної природи взаємозалежностей міського контексту і загального розвитку соціально-економічних відносин, які на перетині ХХ і ХХІ століть стали надзвичайно динамічними [7–8]. Різноманітні аспекти міського життя (екологічні, економічні, соціальні та культурні) переплітаються, на них впливають інтереси різноманітних акторів і груп. Складність і взаємозв'язок міських просторів, сенсів і соціально-економічних умов мають тенденцію безперервно розвиватися в просторі і часі. Успіх у розвитку міст може бути досягнутий лише за допомогою гнучкого комплексного підходу, що формує природу інтегрованого планування [3]. Заходи, що стосуються фізичного оновлення міста повинні поєднуватися з тими, які сприяють соціальній інтеграції, економічному розвитку, просуванню іміджу міста та охороні довкілля, що відповідає підходам сталого (збалансованого) розвитку [9].

Окрім потужної інституціональної бази і перегляду вже існуючих регуляторних рамок, такий підхід вимагає встановлення міцних партнерських відносин між місцевими громадянами, бізнесом, різними рівнями влади та іншими стейкхолдерами, а також відповідного потенціалу щодо прийняття рішень на локальному рівні. Адже саме в громаді живе демократія, тут зростає нова партисипативна культура і можуть застосовуватися підходи тактичного урбанізму, що є інструментом покращення якості міського середовища і життя городян через дрібномасштабні, короткострокові, низькобюджетні заходи, що спричиняють довгострокові зміни і приваблюють інвестиції [10]. Таким чином, інтеграція починається на місцях, створення якісних міських кварталів є вирішальною передумовою для конструювання інклюзивного і комфортного міста для життя всіх мешканців.

Десятиліття радянської влади викорінювали традиції побудови міських спільнот та громад на основі демократичних механізмів і за критично низького рівня суспільної активності мешканців пострадянських міст розробка стратегій міського розвитку сьогодні значно ускладнюється [11]. У процесі застосування централізованих, раціональних і субординаційних підходів у містобудуванні радянських часів, мешканці українських міст не мали можливості здобути досвіду застосування окремих партисипативних практик і участі громадськості у прийнятті містобудівних рішень, який би закріпився на рівні генетичної пам'яті.

Зі здобуттям незалежності міста України отримали можливість переглянути містобудівні підходи і запровадити розвиток міста, орієнтований на громаду. Однак ця можливість вчасно розглянута не була і більшість міст України стали розвиватися з застосуванням неоліберальних міських практик, які нерідко набувають спотворених і гіпертрофованих форм [3]. Наразі все більше людей усвідомлюють своє «право на місто», а ось його реалізація ще й досі часто проявляється лише у вигляді протестів, спротивів та маршів.

З часу здобуття незалежності низка законів України визначає механізми забезпечення прозорості та врахування громадської думки сьогодні. Зокрема Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» гарантує право членів територіальної громади впливати на процес

прийняття рішень на місцевому рівні у формах місцевого референдуму, загальних зборів громадян, громадських слухань, внесення місцевої ініціативи на розгляд органу місцевого самоврядування, ініціювання створення органів самоорганізації населення [12]. Постанова КМУ від 31 грудня 2024 р. № 1557 [12] удосконалює порядок проведення громадських слухань щодо проектів містобудівної документації на місцевому рівні. У основу цього нормативного документу закладені наукові та методичні нароби попередньої публікації авторів в Українському географічному журналі [1].

Оновлений Порядок розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 1 вересня 2021 р. № 926, в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2024 р. № 1157) затверджує процедуру проведення публічних стратегічних сесій із залученням всіх зацікавлених сторін при розробці комплексних планів розвитку територій територіальних громад [14]. Однак, шлях українських міст до партисипативної демократії триває лише кілька десятиліть і сьогодні, під час війни, є нагальна потреба щодо посилення усвідомлення представниками місцевих громад свого значення і відповідальності за прийняття управлінських рішень в інтересах всіх мешканців. У багатьох містах ще й досі реалізація громадської ініціативи зводиться лише до непрозорого інформування та імітації врахування громадської думки, нерідко існує практика фальсифікації громадських слухань з питань забудови території міста [2], що призводить до низького рівня довіри та дискредитації співпраці між різними стейкхолдерами.

З іншого боку важливо відмітити активізацію різноманітних громадських рухів та існування потужних урбаністичних платформ, які опікуються залученням мешканців до вирішення питань міського розвитку (наприклад, аналітичний центр Cedos [15], українська урбаністична платформа Mistosite [16]). Також згадаємо про появу сучасних публікацій на тему партисипації, наприклад у тематичному номері наукового журналу «Економічна та соціальна географія» [17], які, однак, наводять приклади недостатньо оптимістичних результатів щодо взаємодії різних стейкхолдерів при плануванні міського розвитку та неоднозначних наслід-

ків партисипації. Зокрема, наприклад, Carola Neugebauer [18] згадує про складність оцінки наслідків партисипації і суперечливу роль громадського активізму, що іноді може призвести до зупинки важливих проектів на рівні міста.

Мета і методи дослідження

Метою статті є розгляд питань партисипації у контексті інтегрованого міського розвитку, уточнення розуміння терміну «стейкхолдери» з точки зору права на місто, взаємодія понять «право на участь» та «право на присвоєння», а також розбір конкретних методичних інструментів для виявлення та залучення зацікавлених осіб та груп при інтегрованому плануванні розвитку міст. Ми усвідомлюємо, що «партисипація», «участь громадськості», «комунікації» та інші відповідні терміни є категоріями швидше практики, ніж теорії. Однак, позиція щодо «комунікації як практики» закладає основи теорії комунікації, трансформуючи наше розуміння взаємозв'язку між теорією та практикою [19]. У міру розвитку будь якої практики разом з нею розвивається і нормативний дискурс про цю практику. Коли дискурс стає більш детальним і спеціалізованим, представники різних наук, починають досліджувати подібну практику і розробляти для неї теоретичне забезпечення. Будь яка академічна дисципліна може еволюціонувати, щоб виступити в ролі нормативного елементу відповідної практики. По суті, мова йде про те, як виникла, наприклад, академічна дисципліна дослідження комунікацій і як вона пов'язана з практикою спілкування [20]. Теорія кожної науки надає власні методи та способи інтерпретації практичних знань. Потенціал суспільно-географічних досліджень вивчення питань партисипації для забезпечення міського розвитку важко переоцінити. Наприклад, застосування системного підходу дозволяє дослідити організацію комунікацій в рамках планувального процесу міського розвитку як цілісне комплексне явище з багатьма учасниками, групами та змінними. У цій статті використано і інші географічні методи, такі як описово-аналітичний, порівняння, систематизації та класифікації, узагальнення, тощо — що надали можливість інтерпретувати результати пошуку, відбору та опрацювання масиву даних, здобутих під час проведеного контент-аналізу відповідних праць у відкритих джерелах, а також результати влас-

них спостережень та власного досвіду, які дають можливість застосувати підходи мінорної теорії [21], що розглядає суб'єктивне, мінорне і маргінальне, тобто те, що нерідко руйнує, переробляє і формує заново велике і офіційно прийняте. Такий локальний, мікрополітичний погляд піднімає значення безпосереднього і індивідуального та підкреслює взаємозв'язок між усіма масштабами від сингулярного до космічного [22]. Не заперечуючи важливості великих дослідницьких тем, мінорне пропонує звертати увагу на дрібні формальні чи неформальні явища, повсякденні практики, непомічені дрібниці, безпосередні впливи на людей та громади, що відбуваються у суспільстві, не покладаючись лише на офіційні картини подій, які пропонують ті, хто є у великій науці, або має владу. Це стосується також участі громадськості у процесі прийняття містобудівних рішень, голос якої все сильніше звучить на теренах українських міст.

Виклад основного матеріалу

Хто такі стейкхолдери і чому їх варто залучати?

Практика залучення громадськості до планування розвитку міст стала поширюватися у демократичних країнах, особливо при реконструкції районів існуючої застарілої забудови, як відповідь на протести мешканців. У 1960-х рр. набула поширення концепція «права на місто» — уявлення, що всі мешканці, в тому числі бідні, безробітні, ті, хто не має власного житла, та інші мають право на участь у процесах прийняття рішень та розподілу ресурсів міста.

Формалізацією широкого залучення громадськості до розробки планувальних документів можна вважати Оргуську конвенцію — документ Європейської Економічної Комісії ООН про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (м. Оргус, Данія, 1998 р.). За змістом дія Конвенції поширюється далеко за межі екологічних питань, власне на всі аспекти планувальної діяльності.

Водночас із поширенням практик стратегічного планування для розвитку міст, включаючи виявлення і залучення стейкхолдерів¹ до процесів планування, поняття залучення зацікавлених

сторін було розширено з активної громадськості (яка часто не репрезентує всі соціальні групи чи інтереси) також на приватні та державні компанії, сусідні муніципалітети, а також на ті соціальні групи, які зазвичай не виявляють активну публічну позицію. Тобто йдеться про всіх, хто живе у місті, чи має до нього відношення, формує його як своїми повсякденними практиками, так і цілеспрямованим втручанням, залежить від результатів прийняття рішень, забезпечує можливості для розвитку та є геральдом вимог. Хибною думкою є те, що всі пропозиції зацікавлених сторін можна задовольнити, або що всі особи можуть бути задоволені змінами у місті. Скоріше навпаки, неодмінно будуть ті, хто висловлюватиметься проти змін, як і ті, хто нестиме втрати навіть через найдосконаліші перетворення. Також не варто підміняти різноманітними громадськими обговореннями легітимні інструменти представницької демократії, адже саме міська рада, чи інші уповноважені органи будуть затверджувати планувальні документи щодо розвитку міста.

«Право на місто»: хто має право сідати за стіл планування

Щоб зрозуміти, кого необхідно долучати до процесу планування міського розвитку, важливо спершу пригадати, а що ж таке, власне, місто. Якщо розглядати місто як суто матеріальний набір будівель, споруд, інфраструктур, територій — то ми отримаємо зацікавленими сторонами лише власників майна. Однак коли ми сприймаємо місто як систему у системі міст [23], з різноманітними взаємозв'язками і процесами — тоді йтиметься про набагато ширше коло зацікавлених осіб.

Початок поширення концепції «право на місто» і дискусії навколо неї заклала праця французького соціолога і теоретика неомарксизму А. Лефевра «Le Droit à la ville» [24], яка вийшла напередодні численних міських заворушень у Франції. Теми робіт Лефевра стосувалися, зокрема, аспектів глибокої трансформації «міського» в «урбаністичний», поширюючи це поняття на соціальні, політичні, економічні відносини у містах і провокуючи забезпечення участі містян у прийнятті всіх рішень щодо міського простору у широкому розумінні, що мало б сприяти скороченню соціальної нерівності і просторової

¹ Англ. *stakeholder* — зацікавлені сторони чи особи.

Рис. 1. Марш за Київ 2021 р. (фото О. Л. Дронової)

несправедливості. Він розглядав право на місто, як право на свободу, право на індивідуалізацію в соціалізації, і право населяти. Це право на творення міської повсякденності і міського простору, право на участь в розвитку міста і апропріацію міського простору для колективних потреб [25]. Саме А. Лефевр першим почав розмірковувати над двома вимірами права на місто розглядаючи право на участь (*the right to participation*) і право на присвоєння (*the right to appropriation*) [26]. Перше передбачає власне наявність механізмів участі в ухваленні всіх рішень, пов'язаних із творенням міського простору. Право на участь у прийнятті рішень може бути двох видів — як участь в обговоренні, так і безпосередньо право голосу. Так само, право на присвоєння стосується фізичного доступу до міських просторів та можливості їх використання для колективного досягнення життєвих цілей.

Критичний географ Д. Гарві у своїй книзі «Бунтівні міста: від права на місто до міської революції» дає досить жорстке визначення: «Боротьба за право на місто — це боротьба проти сил капіталу, який безжально висмоктує й витягує ренту зі спільного життя, що його виробили інші. Ця боротьба нагадує, що справжня проблема полягає у приватному характері права власності та владі, яка дозволяє привласнювати не лише працю, а й створені іншими колективні продукти» [27]. Загалом ця концепція є відповіддю на поступове поширення неоліберальних практик у сфері міського розвитку.

А. Лефевр і Д. Гарві, як і чимало їхніх послідовників, таких як Д. Джейкобс [28], С. Сассен [29] та Ш. Зукін [30] механізмом боротьби за

право на місто часто називають саме протестні рухи, що є нерідко стихійними, іноді досягають тактичних результатів, однак не забезпечують сталості у справі боротьби за справедливе місто (рис. 1). Для стійкості та системності результатів, на нашу думку, необхідним є планування, із відповідним залученням зацікавлених сторін, громадськості, та з формулюванням зрозумілих узгоджених цілей і завдань, а також із забезпеченням заходів щодо їх ретельного впровадження. Наразі в Україні важливо здійснити перехід від стихійних протестних рухів, що формують ситуативні спільноти та угруповання, до системної розбудови громадянського суспільства. Це цілком відповідає твердженню, що на відміну від сіл і невеликих містечок, де кожна людина має вагу власного голосу, у містах, і особливо у великих мегаполісах чи не єдиним способом бути почутим і відповідно впливати на міські процеси є участь у тих чи інших громадських об'єднаннях.

Для небайдужих у містах це насамперед можливість мати представлення через різноманітні спільноти та асоціації, що дає змогу по-справжньому бути помітним і врешті отримати право «сісти за стіл» планування розвитку міста як один зі стейкхолдерів. А за певних умов, паралельно, можна боротися за представництво чи прихильність певних політичних сил у міській раді, а також у більш локальних представницьких органах. Розгалужена структура місцевого самоврядування з доступом містян до своїх депутатів є також важливим інституційним інструментом для реалізації права на місто.

Втім у прагненні забезпечити ширші можливості участі громадськості у процесі планування не варто забувати, що місцеві мешканці — не єдині, хто має право на місто і ним реально користується. Місцевий бізнес, потенційні інвестори, великі корпорації, різноманітні державні інституції, сусідні і далекі міста — досить важко перелічити всіх, хто розглядає конкретне місто як майданчик для реалізації поточних чи потенційних інтересів.

Карта стейкхолдерів: чому не варто планувати місто «у вакуумі»

Залучення зацікавлених осіб відбувається за допомогою різноманітних інструментів і форматів. Це можуть бути стратегічні сесії, робота фокус

груп, опитування та громадські слухання тощо. Необхідним є розширення списку через інструменти залучення як членів органів місцевого самоврядування, так і активістів, волонтерів, представників бізнесу та експертного середовища, креативних інвесторів та переселенців, молодих мам та пенсіонерів, людей з інвалідністю та дітей. Наукові пошуки шляхів та інструментів залучення почалися ще з Ш. Арнштайн, яка у 1969 р. виділила вісім рівнів громадської участі — від маніпулювання до громадського контролю [31]. Не варто вважати, що залучення стейкхолдерів — це лише кілька публічних сесій громадських обговорень, воркшопів чи «світових кафе». Інклюзивні публічні заходи важливі, але якою б ретельно продуманою не була методологія, вони не забезпечують повної інклюзії. На початку, найбільшим викликом є саме по собі визначення всіх зацікавлених осіб.

Для забезпечення якісної партисипації при розробці планувальних документів важливим є формування карти стейкхолдерів — груп людей, установ, організацій, які мають інтереси щодо міського розвитку. У рамках партисипативного підходу до планування зазвичай виділяють три основні сторони — «влада», «громада» та «бізнес», що мають досить відмінні інтереси, однак насправді не є консолідованими всередині. Окрім того, як додаткові групи розглядають також фахівців (експертів), що забезпечуватимуть планування та впровадження, і це не лише міські планувальники та проектувальники, але й співробітники міських адміністрацій, агенцій розвитку та виконавчих служб. Ще однією впливовою підгрупою стейкхолдерів у світі сьогодні є медіа — як професійні, так і соціальні, особливо коли ми говоримо про публічний процес планування.

Влада

На перший погляд видається дивним, адже влада, тобто міська адміністрація, сама і забезпечує планування міського розвитку, вона є модератором процесу. Насправді це поняття досить узагальнене. Питання планування розвитку та поточне забезпечення життєдіяльності — це різні функції, їх виконують різні структурні підрозділи, не всі представники займаються плануванням безпосередньо. Коли ж під місцевою владою розуміти ще й депутатів міської ради, — поняття «влада» стає внутрішньо суперечливим.

Різні депутатські фракції, різні позиції депутатів, коаліції і політичні протистояння — все це може впливати на подальшу долю планувального документу при його затвердженні. Також цілком можливі випадки, коли присвоєння певних ідей та рішень кимось із політиків стає на заваді їх підтримці іншими лише через авторство чи чітку асоціацію з певною особою.

Поняття «влада» часто включає досить складну систему державних інституцій, а іноді й міжнародних організацій та установ сусідських держав, які в свою чергу зазвичай не мають спільної позиції і бачення розвитку. Цілком звичним, наприклад, є ситуація, коли різні міністерства мають протилежні погляди на одне й те саме питання, що лежить десь посередині сфер їхньої компетенції. Тобто, на рівні держави дискусії можуть тривати роками і бути досить абстрактними, що нерідко відображається на суб'єкт-об'єктних відносинах щодо певних конкретних територій.

Значний вплив на розвиток міста можуть мати й сусідні муніципалітети — це стосується як питань місця у ієрархічній системі розселення, в тому числі міжнародній, так і більш практичних рішень, у тому числі, існуючих та потенційних проектів міжмуніципальної кооперації. Всі ці взаємодії часто потребують специфічних комунікацій поза публічними заходами.

Громада

Враховуючи, що у місті гравцями у балансуванні інтересів є не окремі мешканці, а соціальні групи, необхідною передумовою є розбудова громадянського суспільства — а саме створення громадських організацій, професійних спілок, різноманітних асоціацій та інших представницьких структур, що повинні мати спроможність відстоювати відповідні інтереси людей. Важливим є процес, коли городяни починають усвідомлювати себе громадянами та реалізовувати своє право на місто.

Досвід свідчить, що найлегше об'єднуються для відстоювання власних інтересів вузькоспеціалізовані групи, тоді як проблематика, з якою стикається мовчазна більшість, залишається поза увагою. Наприклад, набагато простіше у відкритих мережах знайти невелику спільноту волонтерів, що допомагають бездомним тваринам, аніж організацію, що представляла б інтереси молодих матерів чи самотніх пенсіонерів. Фор-

мування чіткого представництва від територій на низовому рівні (квартали, мікрорайони) дозволяє збалансовано планувати розвиток міста. Необхідною є підтримка відповідних локальних громадських організацій за умови належного залучення і, принаймні, часткового врахування їх пропозицій і зауважень.

Втім, варто враховувати, що субсидіарний підхід «знизу-вгору» добре підходить для локального рівня планування (кварталів, мікрорайонів), однак чим вищим є рівень запланованих заходів (місто, метрополітенський регіон), тим вищою є роль великих корпоративних стейкхолдерів, муніципалітету та держави, а також експертів, що здатні запропонувати системні рішення. І тим більшою є ймовірність, що окремими інтересами громадян доведеться пожертвувати. У такому разі комунікація з локальними спільнотами щодо обґрунтованості та доцільності обраних рішень на самому початковому етапі планування із залученням фахівців може допомогти уникнути чи, принаймні, зменшити спротив і протести.

Бізнес

Питання участі представників комерційних компаній у процесі містопланування є доволі дискусійним, якщо йдеться про публічні інтереси, але очевидно, що саме бізнес є основним інвестором містотворення. Підприємства різних сфер та різ-

ної форми власності створюють робочі місця, забезпечують податкові надходження і формують щоденні міські практики. При цьому керівники та співробітники компаній зазвичай не є експертами з міського планування та суспільних комунікацій, однак, при опрацюванні карти стейкхолдерів (рис. 2) з ними зазвичай найпростіше комунікувати, адже комерційні інтереси переважно доволі однозначні. Бізнес-інтереси — як водна стихія, знайдуть свій шлях, незалежно від наявності міських планів і стратегій. Через якісне планування місто може розумно спрямувати цю енергію у потрібне русло — якщо з одного боку розумітиме і поважатиме бізнес-інтереси, а з іншого — збалансовуватиме їх відповідно до інтегрованих впливів [1].

Як і «влада», чи громада, «бізнес» — це доволі різнопланова група стейкхолдерів, серед яких є як діючі бізнеси, так і потенційні, як внутрішні представники локальних підприємницьких структур, так і зовнішні інвестори та філії корпорацій. Місто може створювати передумови для нових видів діяльності, в тому числі свідомо їх підтримуючи, а інші — навпаки, свідомо пригнічуючи. Міська рада повинна бути активним гравцем на полі місцевої економіки здійснюючи міську політику чесно, відкрито, зі стратегічним баченням, адже має відповідні ресурси і можливості. Заперечувати участь бізнесу у містотворенні безглуздо, а не залучати комерційні

Бізнес

Корпорації, малий та середній, державний та приватний бізнес...

Громада

Громадяни, НУО, локальні інституції, громадянське суспільство, медіа...

Фахівці

Експерти з міського управління, планувальники, проєктувальники, стратегувальники...

Влада

міська адміністрація, державні інституції, сусідні муніципалітети...

Рис 2. Карта стейкхолдерів (укладено авторами за [33]).

структури до розроблення планувальних документів — нечесно, передусім перед громадськістю, оскільки така поведінка створює момент недовіри, виникає припущення, що домовленості з бізнесом будуть кулуарними, поза регламентованим публічним процесом.

*Фахівці
(експерти з міського планування
і управління)*

При всій первинності участі груп стейкхолдерів влади, громади та бізнесу, вплив на процес і особливо на результат планування матимуть представники експертного середовища. Їхні цінності, підходи, знання, особиста мотивація знаходять пряме відображення у результатах планування міського розвитку і подальшій реалізації. Так само як впізнаваним є стиль окремих архітекторів у їх будівлях, так і міські планувальники та управлінці мають свої авторські ознаки, навіть якщо вони взяли за підхід лише узгодження ідей та інтересів. Комунікація, пошук консенсусу, виникнення синергії будуть своєрідним почерком урбаніста-фахівця з міського розвитку. При цьому вузькоспеціалізовані (дисциплінарно орієнтовані) експерти, які є справжніми професіоналами своєї справи, можуть не мати ширшого бачення і їх праця може не увінчатися успіхом. Тому наприклад від планувальників автомобільних доріг часом годі очікувати якісної концепції багатофункціональної і зеленої міської вулиці, а від архітекторів, переважно, можна почути, що потрібно будувати нові будинки, а не реставрувати чи ревіталізувати старі. Експерти цілком здатні тиснути своїм професійним авторитетом, тож для них, як і для інших учасників процесу планування, важливою є синхронізація по цінностях, пріоритетах, баченню міського розвитку. Певною мірою це є питання професійної етики, внутрішніх регуляційних документів професійних спілок, різноманітних публічних рухів. Важливим тут є також питання відповідальності, адже міське планування формує майбутнє для багатьох людей.

Соціолог Л. Вірт у своїй праці «Урбанізм як спосіб життя» дещо пафосно, але по суті влучно описав вплив також медіа в урбанізованому світі: «У масовій комунікації ми випустили назовні нову соціальну силу, могутність якої поки що не-

можливо прорахувати. Порівняно з усіма колишніми соціальними засобами творення чи руйнування світу, ця нова сила постає гігантським інструментом, що таїть у собі безмежні можливості для добра і зла. Вона має здатність створювати лояльності, підривати їх і цим, зміцнюючи консенсус чи перешкоджаючи йому, впливати на всі інші джерела влади» [32]. Справді, ЗМІ мають значний вплив, як на мовчазну більшість, так і на політиків, які слідкують за потоком новин і сюжетів журналістів. Наразі все більший вплив на сприйняття дійсності здійснюють соціальні мережі як інтерактивні медіа-майданчики, а також окремі лідери громадської думки, що є спікерами і у ЗМІ, і у соцмережах. Для медійників і публічних осіб важливо постійно створювати контент, тому до процесів партисипативного планування вони ставляться саме з огляду на цю мету, тобто як на джерело новин, передусім скептично-критичних. Оскільки представники цієї групи, зазвичай, не досить добре обізнані з сучасними підходами та практиками урбаністики, то виступають, як правило, ретрансляторами звичних оманливих закликів чи, навпаки, песимістичних трактувань щодо міського розвитку. Напевне, на початковому етапі планування, ще перед публічними заходами з партисипації, важливо забезпечувати певну просвітницьку компоненту для представників медіа та лідерів думок, прораховуючи яким чином це може забезпечити інформаційну підтримку.

Загалом робота зі стейкхолдерами має здійснюватися відповідно до комунікаційного плану, з розумінням поступового залучення та забезпечення лояльності. Запропонований шаблон карти стейкхолдерів (рис. 2), при заповненні, має на меті допомогти визначити цільові групи та пріоритезувати залучення учасників.

*Алгоритм формування
стійкої і системної взаємодії
мешканців з містом:
від залучення до присвоєння*

Умовою успішної партисипації у процесі планування є якісна підготовка як предмету обговорення, так і складу учасників, забезпечення оповіщення, визначення процедури обговорення, чіткості результатів та подальшої долі напрацювань. Чіткість, прозорість, чесність комунікації — це найголовніше для формування атмосфери

довіри, навіть серед потенційних опонентів подальших планів міського розвитку.

На початку обговорень мають бути чітко встановлені мета, предмет обговорення та очікувані наслідки. Можна виділити чотири основні види обговорень:

1. Попередні дослідження (ще не розробляється ніякого документу, швидких результатів очікувати не варто, будуть подальші обговорення вже з вужчим предметом);

2. Первинна партисипація щодо певного документу, коли, фактично, формуються технічне завдання та вихідні дані;

3. Спеціалізоване обговорення певного питання з проміжним залученням в процесі розроблення проекту документу за потреби;

4. Обговорення проекту документу, як фінальний етап, де правки можуть бути мінімальними, але до цього етапу потрібно прийти з розумінням, що саме не вдалося врегулювати і де не передбачено компромісів та консенсусу (аби не переробляти згодом весь документ).

Перелік учасників та оповіщення, напевне, є найголовнішими частинами процесу партисипації. Недозалучення когось із зацікавлених сторін викликає найбільше обурення і подальше негативне ставлення до процесу планування. «Нас не спитали, нам не сказали» — чудовий

медійний привід призупинити процес планування і запустити процес на «довге коло» перегляду документу. Перелік учасників обговорення формується на основні матриці (рис. 3) та аналізу (табл. 1) стейкхолдерів, із зазначенням їхніх публічних та прихованих інтересів, активності, суб'єктності, способів комунікації. Відповідно, до кожного учасника має бути обрано адекватний спосіб оповіщення — це не має бути додатковим бар'єром для залучення, навпаки, є проявом інклюзії у процесі планування.

Процедура обговорень — це правила гри, які потрібно узгодити на початку, аби не встановлювати в процесі. Існує чимало різних практик ефективної модерації та фасилітації обговорень у очному форматі, головне правило тут — не перетворити обговорення на мітинг чи суперечку «всіх з усіма».

Чіткість результатів — будь-яке обговорення має бути підведено ризиком зі зрозумілими всім напрацюваннями і подальшими діями. Цілком можливо, що напрацювання доведеться тривалий час ще доробляти, з додатковими нарадами, залученням проєктувальників чи інших експертів, але важливо це прокомунікувати з усіма учасниками обговорень, аби зберегти довіру та відчуття приналежності до творення фінального документу.

Рис. 3. Матриця стейкхолдерів процесу партисипації (розроблено авторами)

Таблиця 1. Стейкхолдери проєкту міського розвитку
(на прикладі мікрорайону Татарка, Київ 2023 р.) *

Базові зацікавлені сторони	Інтереси і як на них впливають проблеми	Здатність та мотивація для досягнення змін	Можливі дії щодо вирішення інтересів зацікавлених сторін
Населення мікрорайону	Комфортний, доступний і безпечний простір	Помірна здатність та висока мотивація	Залучення до розробки та реалізації проєкту на всіх етапах, інформування
Мусульманська громада	Захист та збереження сакральних просторів	Помірна здатність та мотивація	Консультації щодо інтеграції сакральних для спільноти просторів у простір мікрорайону
Міська влада	Узгодженість з діючими проєктами та стратегіями, громадою та бізнесом	Висока здатність, помірна мотивація	Проведення консультацій з представниками влади щодо доцільності реалізації цілей стратегії
Бізнес	Залучення широкого кола нових клієнтів, збільшення прибутків	Висока здатність та мотивація	Створення можливостей для ведення бізнесу в рамках реалізації цілей проєкту
Наукова спільнота/експерти	Впровадження та реалізація наукових досягнень	Помірна здатність та висока мотивація	Залучення експертів до участі у розробці та реалізації цілей проєкту
Інвестори	Вдала реалізація проєкту	Висока здатність та низька мотивація	Детальний план реалізації проєкту з прорахунком можливих ризиків та перешкод на шляху до його реалізації
Громадські організації	Врахування стратегій проєкту з діяльністю, яку вони проводять в межах досліджуваної території	Помірна здатність та мотивація	Консультації з ГО, що мають вузько спрямовану діяльність, під час реалізації цілей стратегії
Туристи	Збільшення кількості атракцій та об'єктів сфери гостинності	Низька здатність та мотивація	Створення на основі існуючих
Блогери/інфлюенсери	Використання простору відповідно їх особливих потреб	Низька здатність / низька мотивація	Своєчасне інформування громади щодо змін функцій певних територій та врахування їх думки при розробці проєкту
Представники ЗМІ/медіа	Висвітлення процесу ревіталізації та розробки проєкту на всіх етапах	Помірна здатність та мотивація	Доступ до інформації та можливість моніторингу результатів досягнення цілей проєкту

* Аналіз виконаний студентками магістратури кафедри економічної та соціальної географії географічного факультету КНУ імені Тараса Шевченка З. Мамедовою і Д. Москаленко в рамках виконання завдань з дисципліни «Урболабораторія», науковий керівник О. Л. Дронова.

За умови якісного процесу партисипації, документ планування підсилюється таким чином:

- враховуються пропозиції, що деталізують документ, роблять його більш наближеним до реальності та відповідають інтересам значної кількості стейкхолдерів;

- завчасно виявляються можливі конфліктні позиції, які, однак, передбачається залишити у документі. Тобто конфлікт, здатний стати публічним, робиться прогнозованим, і ним можна керувати;

- всі стейкхолдери, залучені до процесу планування, відчувають ефект присвоєння через залучення — адже вони брали участь у процесі, а окремі їхні пропозиції враховано;

- створюються передумови для координації інтересів усіх учасників, що дозволяє залучити зовнішні ресурси до реалізації планувального документу, у такому випадку розробляється справді загальне бачення розвитку територіальної громади.

Дискусія:

застереження щодо партисипації

Ще на початку процесу організації комунікацій важливо донести до всіх учасників, що планувальні рішення не завжди можуть мати найкращі наслідки для кожного. Вони можуть бути справедливими і вимушеними для розвитку міста, для всієї громади, але, разом з цим, комусь доведеться поступитися. Нерідко процес участі супроводжується спротивом проти планувальних рішень. Наприклад, Р. Флоріда [34] називає рух "Not in My Backyard" (NIMBY — «тільки не на моєму задньому дворі») новими міськими луддитами, що перешкоджають розвитку. В. Р. Вучик [35] характеризує рух NIMBY ще більш жорстко: «У своєму гіршому вигляді цей синдром є проявом егоїстичного лицемірства — люди хотіли отримати нові можливості, але вимагали, щоб негативні наслідки нововведень лягали на інших. У кращому випадку це було виразом настроїв людей, які вважали, що їх несправедливо змушують нести тягар, який має лягти на місцеве співтовариство загалом». Однак, саме через такі протести місцевих мешканців, різноманітні компенсаторні заходи поступово набули поширення, наприклад, встановлення шумозахисних екранів вздовж нових шосе тощо.

Також важливо мати на увазі, що не всі учасники обговорень націлені на пошук рішень для збалансованого міського розвитку. Наприклад, для медійників максимальним очікуваним результатом може бути висвітлення процесу та медіа-контент. А окремі політики, нерідко використовують обговорення для досягнення своїх особистих політичних пріоритетів. Деструктивні моменти при залученні стейкхолдерів можуть бути пов'язані також з відвертим шантажем щодо результатів певних планувальних рішень через погрози заблокувати процес планування, чи прямі перешкоди втіленню проєктів. І одна справа, коли це роблять безпосередні інтересанти (мешканці, які переживають за «тільки не на моєму задньому дворі»), інша справа коли діють треті сили, що прагнуть певної вигоди в обмін на якісь рішення. Хоча партисипація, на перший погляд, виглядає як історія про справедливість, толерантність і інклюзивність, цілком можливо, що окремі актори планують скористатися такою можливістю з корисливою метою. Особливо такі випадки пов'язані з девелоперськими проєктами, що мають комерційні інтереси. Тут важливо

усвідомлювати тонку грань ціни компромісу між суспільною користю і прихованим здиригтвом.

Таким чином, при обговореннях і при розгляді пропозицій щодо міського розвитку може виникати пряме, чи непряме лобіювання певних політичних рухів, бізнес-інтересів, або інтересів окремих секторів чи організацій. Розробляючи карту стейкхолдерів і алгоритм дій варто чітко формулювати питання і відмежовувати від обговорень, принаймні на першому етапі, потенційних лобістів. Очевидно, що коли мова йде про прийняття рішення щодо доцільності чи недоцільності нової житлової забудови певної території, недоречно запитувати думку у потенційного забудовника. Однак коли питання стоїть вже розробки узгодженого проєкту, саме забудовник разом з архітектором є головною дійовою особою. Так само, коли обговорення стосується визначення виду громадського транспорту, який обслуговуватиме район чи має бути обраний як пріоритетний у місті, очевидно, що керівництво підприємства метрополітену пропонує саме підземку, а представники автобусних компаній — автобуси. Однак коли справа дійде вже до планування виходів зі станцій метрополітену чи маршрутів автобусів по району, без цих учасників обійтися не можна. Загалом таке прагнення просування певних політичних, галузевих, чи корпоративних інтересів є закономірним, його потрібно брати до уваги формуючи список запрошених на те чи інше обговорення. Інша справа коли лобіювання є прихованим або непрямим. Наприклад, якщо певні громадські спільноти стають на бік забудовників, на фоні того, що значна частина активних мешканців виступає проти нового будівництва, можна відслідковувати елемент хабарництва. Запобіжником у такому випадку може бути лише відповідальність органу, який приймає рішення і відсутність його корумпованості.

Висновки

Люди формують міський простір, а міський простір формує людську поведінку, визначає щоденні практики, звички, побутову культуру. За відсутності у людей усвідомленого прагнення до позитивних змін та реновацій відбувається самовідтворення міського простору відповідно до культури суспільства і до бачення окремих, часто економічних гравців, які зацікавлені у тих чи інших міських процесах. Виключення, ігнору-

вання, право сили, тиск авторитетом, історичні спадки — сьогодні в українських містах існує чимало соціальних практик, що применшують можливості більшої частини соціальних груп бути почутими.

З іншого боку, можна спостерігати сплеск громадської активності, зокрема протестної, у відповідь на присвоєння колективних міських просторів капіталом, однак така активність призводить лише до короткострокових ситуаційних рішень. Розглядаючи питання права на місто, ми аргументуємо, що у великих містах провідним способом для громадян бути почутими і відповідно впливати на міські процеси є членство у тих чи інших громадських об'єднаннях і через них активно брати участь у процесах планування.

Географічні дослідження надають багато переваг для обґрунтування, систематизації та стратегування питань залучення зацікавлених осіб до процесів управління міським розвитком, оскільки закладають наукову базу інтегрованого, системного та просторово-орієнтованого підходу до процесів партисипації, який дозволяє організувати комунікацію в рамках планувального процесу міського розвитку як цілісне комплексне явище з багатьма учасниками, групами та змінними. У цій статті розглянуто новаторський алгоритм причинно наслідкових зв'язків формування стійкої і довгостроково результативної взаємодії мешканців з містом через призму концепції «права на місто», що може бути продуктивним за допомогою ефекту присвоєння результату через залучення до процесу планування.

Якщо розглядати концепцію «права на місто» з точки зору можливих рішень, то можна виявити, що це рух за права людини в урбанізовано-

му середовищі не на декларативному рівні, а на рівні технічних і організаційних рішень у процесі планування міського розвитку [32]. Жінки і чоловіки, молодь і люди поважного віку, діти і підлітки — всі повинні мати можливість долучатися до планування міста. Відповідні описані інструменти залучення, такі як карта, матриця, аналіз залучених осіб дають можливість глибше розглянути всіх акторів процесу партисипації, які умовно були згруповані нами у квартет «влада-громада-бізнес-фахівці». Висвітлено також роль медіа та публічних осіб у процесах планування міського розвитку та дискусійні моменти залучення стейкхолдерів, які пов'язані, перш за все з лобюванням певних політичних, корпоративних чи галузевих інтересів, а також з синдромом NIMBY.

Очевидно, що не всі, але більшість проблемних питань розвитку міста можна вирішити через інструменти інтегрованого підходу, який включає комунікаційні аспекти в рамках планувального процесу і комунікація має починатися на місцях і на самих ранніх стадіях планування. Важливим є питання, чи зберігати підходи до планування в межах вдосконалення усталених практик (які в Україні тягнуться ще з радянських часів), чи ж можна вийти за межі певних суспільних табу — тем, про які всі знають, але прагнуть не помічати і не обговорювати. Вірогідно, що лише якщо вийти за межі, то виникає шанс, що місто стане по-справжньому справедливим і інклюзивним, а розвиток буде інтегрованим. Спротив окремих прибічників «лишити все як є» може бути значний, але позитивний результат буде лише якщо рухатися, дозволити собі привілеї змін.

Література [References]

1. Melnychuk G. V., Dronova O. L. (2024). Integrated urban development: approaches and planning methods. *Ukrainian Geographical Journal*. 1. 63–78. [In Ukrainian]. [Мельничук Г. В., Дронова О. Л. Інтегрований міський розвиток: підходи і методика планування. *Укр. геогр. журнал*. 2024, 1. С. 63–78.]. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2024.01.063>
2. Levchenko, O., Velychko, N., & Kovshun, L. (2018). Participatory Approach and Practices at the Community Level. A Guide for Community Activists and Anyone Interested. [In Ukrainian]. [Левченко, О., Величко, Н., & Ковшун, Л. Партисипативний підхід та практики на рівні громади. Посібник для громадських активістів та всіх зацікавлених. Л. Польської. Херсон. 2018.].
3. Dronova O., Klyui K., & Khomenko D. (2021). From neoliberal practices to the participative democracy of integrated urban development: the path of residential housing “Liko-Grad” in Kyiv *Ekonomichna ta Sotsialna Geografiya*. 85, p. 72–86.
4. Bovron, B., Vihoda, A., Davidson, H., Mamonova, V., Sanzharovskyy, I., & Fediv, I. (2008). Rozroblennya Development and Implementation of a Strategic Plan for the Development of the Region: A practical guide. Sanzharovskyy I. (Ed.) Kyiv: K.I.S., 2008. 214 p. [In Ukrainian]. [Боврон, Б., Вігода, А., Девідсон, Г., Мамонова, В., Федів, І., & Санжаровський, І.

- Розроблення та впровадження стратегічного плану розвитку регіону: практ. посібн. Ред. І. Санжаровський. К.: Вид-во КІС, 2008. 214 с.].
5. Abukhater, A. (2009). Rethinking planning theory and practice: a glimmer of light for prospects of integrated planning to combat complex urban realities. *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, 2(11), 64–79.
 6. Lawrence, D. (2002). Planning theories and environmental impact assessment. *Environmental Impact Assessment Review*, 20(1), 607–625.
 7. Pickett, S., Cadenasso, M., & Grove, J. (2004). Resilient cities: Meaning, models, and metaphor for integrated the ecological, socio-economic, and planning realms. *Landscape Urban Planning*, 69(4), 369–384. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2003.10.035>
 8. Scott, A. J. (2012). A world in emergence: cities and regions in the 21st century. In *A World in Emergence*. Edward Elgar Publishing.
 9. Integrated Urban Governance. (2011). Metropolis, World Association of the Major Metropolises. First edition. URL: <https://www.metropolis.org/>
 10. Lydon, M., Garcia, A. (2015). Inspirations and antecedents of tactical urbanism. In *Tactical Urbanism*. Springer. 25–62.
 11. City and renewal. (2013). Urban studies / Representative office of the Heinrich Böll Foundation in Ukraine; Editors: S. Shlipchenko, V. Tyminsky, A. Makarenko, L. Males, I. Tyshchenko. Kyiv: FOP Moskalenko O.M., 360 p. [In Ukrainian]. [Місто й оновлення. Урбаністичні студії / Представництво Фонду ім. Гайнріха Бьоля в Україні; Редактори: С. Шліпченко, В. Тимінський, А. Макаренко, Л. Малес, І. Тищенко. К.: ФОП Москаленко О.М., 2013. 360 с.].
 12. “On Local Self-Government in Ukraine.” The Law of Ukraine [In Ukrainian]. [Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997). БВР, № 24, ст. 170] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
 13. “On Amendments to Certain Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the Development of Urban Planning Documentation at the Local Level” Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 12/31/2024 No. 1157. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-deiakykh-postanov-kabinetu-ministriv-ukrainy-shchodo-rozroblennia-mistobudivnoi-dokumentatsii-na-mistsevomu-rivni-1557-311224> [In Ukrainian]. [«Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо розроблення містобудівної документації на місцевому рівні» Постанова КМУ від 31.12.2024 №1157.] URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-deiakykh-postanov-kabinetu-ministriv-ukrainy-shchodo-rozroblennia-mistobudivnoi-dokumentatsii-na-mistsevomu-rivni-1557-311224>
 14. On approval of the Procedure for the development, updating, amendment and approval of urban planning documentation dated 01.09.2021 No. 926. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/926-2021-%D0%BF#Text>. [In Ukrainian]. [Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації від 01.09.2021 № 926.] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/926-2021-%D0%BF#Text>.
 15. Cedos. Analytical Center and Urban Planning Bureau. URL: <https://cedos.org.ua>
 16. Mistosite. Urban planning platform. URL: <https://mistosite.org.ua>
 17. Economic and social geography / [Ed. col.: K.V. Mezentsev (ed. chief), Hnatiuk O.M. (ed. deputy) and others]. 2021. Issue 85. 99 p.
 18. Neugebauer, C. (2021). Urban renewal planning in German cities—a governance analysis. *Ekonomichna ta Sotsialna Geografiya*, 85, p. 23–37. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2021.85.23-37>
 19. Craig, R. T. (2006). Communication as a practice. *Communication as... perspectives on theory*, 38–49.
 20. Craig, R. T., Tracy, K. (1995). Grounded practical theory: The case of intellectual discussion. *Communication Theory*, 5, 248–272. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.1995.tb00108.x>
 21. Katz, C. (2017). “Revisiting Minor Theory.” *Environment and Planning D: Society and Space* 35 (4): 596–599. DOI: <https://doi.org/10.1177/0263775817718012>
 22. Guattari, F. (2009). *Soft Subversions*. Los Angeles: Semiotext(e). URL: <https://mitpress.mit.edu/books/soft-subversions>
 23. Berry, B. J. (1964). Cities as systems within systems of cities. *Papers in regional science*, 13(1), 147–163. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1435-5597.1964.tb01283.x>
 24. Lefebvre, H. (1967). Le droit à la ville. *L'Homme et la société*, 6(1), 29–35. DOI: <https://doi.org/10.3406/homso.1967.1063>
 25. Kozlova, I. V. (2016). The Right to the City in Modern Ukrainian Realities: Actors and Ways of Implementation (on the Example of Lviv). *Bulletin of the V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Sociological Studies of Modern Society: Methodology, Theory, Methods*, (37), 72–78. [In Ukrainian]. [Козлова, І. В. (2016). Право на місто в сучасних українських реаліях: актори та шляхи реалізації (на прикладі м. Львова). *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*, (37), 72–78.].
 26. Lefebvre, H. (1996). Right to the City. In *Writings on Cities*. Oxford: Blackwell. pp. 147–159.

27. Harvi, D. (2021). Buntivni mista. Vid prava na misto do mis'koi revoliutsii [from Ukr.: Rebel Cities: From the Right to the City to the Urban Revolution]. Kyiv: Meduza.
28. Jacobs J. (1961). The Death and Life of Great American Cities. Vintage Books, New York, 472 p.
29. Sassen, S. (2001). "The Global City: New York, London, Tokyo," 2nd ed., Princeton University Press, New Jersey.
30. Zukin, S. (1995). The Cultures of Cities Blackwell Publishers. 336 p.
31. Arnstein, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Planning Association*, 35, 4: 216–224.
32. Wirth, L. (1938). Urbanism as a Way of Life. *American journal of sociology*, 44(1): 1–24.
33. URBACT. Stakeholders Ecosystem Map. URL: <https://urbact.eu/toolbox-home/implementing/stakeholders-ecosystem-map>
34. Florida, R. (2017). The new urban crisis: How our cities are increasing inequality, deepening segregation, and failing the middle class-and what we can do about it. Basic Books.
35. Vuchic, V. R. (2017). Urban transit: operations, planning, and economics. John Wiley & Sons.

**Стаття надійшла до редакції 29.05.2025,
прийнята до друку 14.07.2025.**

Melnychuk, G. V.¹

 0000-0002-8173-0472

| Dronova, O. L.²

 0000-0002-1877-9425

¹ State University "Kyiv Aviation Institute," Kyiv

² Institute of Geography of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

Integrated Urban Development: Organization of Communications within the Planning Process

UDC 711.4:316.334.5:316.77:342.7:911.3(477)(045)

The publication continues the author's justification of the methodology of integrated urban development in Ukraine. The purpose of this paper is to analyze the issues of participation of various actors and groups in the context of integrated urban planning. We try to clarify the understanding of the "stakeholders" term from the view of the "right to the city" concept, as well as to analyze specific methods for identifying and involving interested individuals and groups. The idea of "right to the city" is closely linked to the movement for human rights in urban environments, particularly in terms of technical and organizational decisions made during the urban planning process. It is substantiated that the primary way for citizens to be heard and, accordingly, to influence urban processes in large Ukrainian cities is to be part of public associations and to be involved in planning activities through them. It is emphasized that geographical research methods provide opportunities for analyzing, systematizing, and strategizing issues affecting stakeholders in urban management processes. The algorithm for forming sustainable and systematic interactions between residents and the city is considered through the effects of appropriation and participation in the planning process, which constitutes the scientific novelty of the study.

Keywords: *integrated urban development, right to the city, planning, communication, stakeholders, Ukraine.*

For citation:

Melnychuk, G. V., Dronova, O. L. (2025). Integrated Urban Development: Organization of Communications within the Planning Process. *Ukrainian Geographical Journal*. No. 3(131): 61–74. [In Ukrainian.] DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.03.061>

Copyright © 2025 Publishing House *Akademperyodyka* of the National Academy of Sciences of Ukraine.

The article is published under the open access license CC BY-NC-ND license

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>